

İKAMET İZNI

1. İkamet izni Nedir?

İkamet izninin tanımı 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (Bundan sonra "kanun" olarak zikredilecektir.) yapılmıştır. İlgili 3 üncü maddenin birinci fıkrasının (j) bendine göre ikamet izni, Türkiye'de kalmak üzere verilen izin belgesidir. Yine ikamet izni, bu kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin (Bundan sonra yönetmelik olarak zikredilecektir.) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde ise "yabancılar Türkiye'de kalma hakkı veren izin" olarak ifade edilmiştir.

2. İkamet izni Almak Zorunlu Mu?

Kanunun ve yönetmeliğin 19 uncu maddelerine göre vizenin kendisine sağladığı süreden, vize muafiyetinin kendisine sağladığı süreden ve her halükârda doksan günden fazla kalacak yabancıların ikame izni almaları zorunludur. Bununla beraber vizenin veya vize muafiyetinin kendisine sağladığı süreden ya da doksan günden daha kısa kalacak yabancılar da ikamet izni başvurusunda bulunabilir.

3. İkamet Muafiyeti Nedir?

İkamet muafiyeti, yabancıların Türkiye'de kalması için ikamet izninin aranmadığı halleri ifade eder. Kanun ve yönetmelikteki 20 inci maddenin birinci fıkrasında ikamet izni aranmaksızın Türkiye'de ikamet edebilecek yabancılar sayılmıştır. Buna göre doksan güne kadar vizeyle veya vizeden muaf olarak gelenler vize süresi veya vize muafiyeti süresince, Vatansız Kişi Kimlik Belgesi sahibi olanlar, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalarla ikamet izninden muaf tutulanlar, uluslararası koruma başvurusu çerçevesinde geçerli Kayıt Belgesi veya Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi ya da Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kimlik Belgesi bulunanlar, çalışma iznine veya Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi-ne sahip olanlar, Geçici Koruma Kimlik Belgesi sahibi olanlar ve bazı diğer yabancılar ikamet muafiyeti kapsamındadır.

4. İkamet izni Başvurusu Nedir ve Nereye Yapılır?

Kanunda yazılı olan ikamet türlerinden herhangi birinin edinilmesi adına konsolosluklara veya valiliklere yapılan başvurudur.

5. Hangi İkamet izni Türüne Başvurulması Gerekir?

Kanunun 30 uncu, yönetmeliğin ise 27 inci maddeleri ve devamında "kısa dö-

nem ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insani ikamet izni ve insan ticareti mağduru ikamet izni” olmak üzere altı farklı ikamet izni çeşidi sayılmıştır. Bu ikamet izni çeşitlerinin şartları ise zikredilen düzenlemelerin devamında ayrıca kaleme alınmıştır. Yabancıların başvuruda bulunmadan önce söz konusu şartlara bakmaları ve şartlarını taşıdığını düşündüğü ikamet izni türüne müracaatta bulunmaları gerekir.

6. İlk Başvuru Nedir?

İlk başvuru, Türkiye’de ilk defa ikamet izni ile ikamet etmek isteyen yabancıların yaptığı başvurudur.

6.1. İlk Başvuru Nereye ve Nasıl Yapılır?

Kanunun ve yönetmeliğin 21 inci maddelerine göre bu başvuru kural olarak yabancıнын vatandaşı olduğu veya yasal olarak bulunduğu ülkedeki konsolosluklara yapılır. Fakat kanunun 22 inci maddesinde sayılan bazı hallerde ilk başvurular istisnai olarak valiliklere de yapılabilir. Valiliklere yapılabilecek başvurularda yabancıların öncelikle e-ikamet sistemi (<https://e-ikamet.goc.gov.tr/>) üzerinden, şartlarını taşıdığını düşündüğü ikamet izni türüne online müracaatta bulunmaları zorunludur. Bu ihtimalde başvurusunu tamamlayan yabancılar sistem tarafından belirlenen randevu gününde, yaşamak istedikleri ilde bulunan il/ilçe göç idaresi müdürlüğünde hazır bulunmalıdırlar. Geçerli bir mazereti olmaksızın randevu gününde il/ilçe göç idaresi müdürlüğünde hazır bulunmayan yabancılar, hiç başvuruda bulunmamış sayılırlar. Geçerli mazeretin tespitinde idarece bir takım bilgi ve belgeler talep edilebilir.

6.2. Başvuru Yasal Temsilci veya Avukat Aracılığı ile Yapılabilir Mi?

İkamet izni başvurularının yasal temsilci veya avukat aracılığı ile yapılması mümkündür. Fakat idare gerekli görmesi halinde başvuru esnasında yabancıнын da hazır bulunmasını isteyebilmektedir. Böyle bir durumda yabancıнын başvuru esnasında hazır bulunması gerekir.

6.3. Başvuru Esnasında Pasaport veya Yerine Geçen Belge İbraz Etmek Zorunlu Mu?

Kanunun 21 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ikamet izni için başvuracak yabancılarında, talep ettikleri ikamet izni süresinden altmış gün daha uzun süreli pa-

saport ya da pasaport yerine geçen belgeye sahip olmaları şartı aranır.

6.4. Başvuru Süresinin Arandığı Herhangi Bir Durum Var mı?

Yönetmeliğin 21 inci maddesinin ikinci ve beşinci fıkraları uyarınca vize süresi veya ikamet muafiyeti süresinden sonra ilk başvuruda bulunacak yabancıların bu sürelerin dolmasına altmış gün kalmasından itibaren başvuru yapmaları gerekir. Vize süresini veya vize muafiyetini on güne kadar aşmış olanların başvuruları da alınır. Yabancıların içinde bulunduğu durum ve idari ihtiyaçlar yönünden gerekli olduğunda on günlük süre koşuluna bağlı kalınmaz.

6.5. Başvuru Sürecinde İstenilen Bilgi ve Belgeler Nelerdir?

İlgili Belgeler Nereye Teslim Edilir?

Başvuru sürecinde istenilen bilgi ve belgeler başvuru yapılacak ikamet izni türüne göre farklılaşmaktadır. İkamet türüne göre hangi bilgi ve belgelerin talep edildiğine www.goc.gov.tr adresinden ulaşılabilir. İstenilen belgeler yurt içi başvurularında valiliğe, yurt dışı başvurularında süresi içinde konsolosluga teslim edilir.

6.6. Başvuruda Bulunan Yabancıların Sağlık Sigortasının Olması Elzem mi?

Yönetmeliğin 22 inci maddesinin on üçüncü fıkrası uyarınca yabancılarından, talep ettikleri ikamet izni süresini kapsayan geçerli sağlık sigortasına sahip olmaları şartı aranır. Türkiye’de genel sağlık sigortası kapsamında olanların geçerli sağlık sigortası olduğu kabul edilir. Genel sağlık sigortası kapsamında olmayan veya Sosyal Güvenlik Kurumuna başvuruda bulunmayanların, bir yıl ve üzeri ikamet izni taleplerinde, yılsonunda yenilenmek kaydıyla bir yıl süreli özel sağlık sigortalarının olması gerekir.

6.7. Başvuru Esnasında Beyan Edilen Adresin Sabit Bir Adres Mi Olması Gerekir?

Yabancıların sabit bir adreste ikamet etme zorunluluğu yoktur. Yönetmeliğin ise 22 inci maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca yabancıların Türkiye’de kalacağı adresi, sabit bir adres veya konaklama tesisine ait adreslerden biri olabilir. Bununla beraber verilen adresin ulaşılabilir bir adres olması önem arz eder. Zira onaylanan ikamet izni başvurularında ikamet izni belgesi söz konusu adrese gönderilir.

6.8. Başvuru Esnasında Verilen Bilgi ve Belgelerde Değişiklik Olması Durumunda Ne Yapılır?

Yönetmeliğin 23 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, ikamet adresi, medeni hal, pasaportta isim veya soy isim değişikliği gibi durumlarda, valiliğe yirmi iş günü içinde bildirimde bulunulur. Aksi bir durum ikamet izni başvurusunun olumsuz neticelenmesine sebep olabilir.

6.9. Eksik Bilgi veya Belge İbraz Edilmesi Durumunda Başvuru Reddedilir Mi?

Kanunun 21 inci, yönetmeliğin ise 22 inci maddesine göre yabancidan talep edilen bilgi ve belgelerin eksiksiz bir şekilde ibraz edilmesi zorunludur. Fakat eksik ya da ihtiyaç duyulacak tamamlayıcı bilgi ve belgelerin olması durumunda başvuru hemen reddedilmez. Bu durumda eksik ya da ihtiyaç duyulacak tamamlayıcı bilgi ve belgeler yabancıya bildirilir. Bildirim tarihinden itibaren otuz gün içerisinde bilgi ve belgelerin tamamlanmaması halinde başvuru işleminden kaldırılır.

7. Uzatma Başvurusu Nedir ve Hangi Noktalarda İlk Başvurudan Farklılaşır?

Uzatma başvurusu, daha önce edindikleri ikamet izninin süresini uzatmak isteyen yabancıların yaptığı başvurudur. İlk başvuruya ilişkin usul ve esaslar kural olarak uzatma başvurusu için de geçerlidir. Bu başvuru, şu noktalarda ilk başvurudan farklılaşır:

- İlk başvuru, istisnai olarak konsolosluklara da yapılabilirken uzatma başvurusu sadece valiliklere yapılır.
- Uzatma başvurusunda yabancıнын mevcut bir ikameti olduğundan başvurusu süresi sınırlandırılmıştır. Buna göre uzatma başvurusu, ikamet izni süresinin dolmasına altmış gün kalmasından itibaren ve her koşulda ikamet izni süresi dolmadan önce yapılır. İkamet izni süresini on güne kadar aşmış olanların başvuruları da alınır. Yabancıнын içinde bulunduğu durum ve idari ihtiyaçlar yönünden gerekli olduğunda on günlük süre koşuluna bağlı kalınmaz.
- Uzatma başvurusunun kabul edilmesi durumunda, kabul kararı farklı bir tarihte verilmiş olsa bile yeni ikametın süresi, önceki yasal izin sürelerinin bitim tarihinden itibaren başlatılır.

8. İkamet İzni Başvurularının Değerlendirilmesi Aşamasında Hangi Hususlar Dikkate Alınır?

İkamet izni başvurularının değerlendirilmesi aşamasında kural olarak yabancı-
nın talep ettiği ikamet izni türüne ilişkin kanunda sayılan şartları taşıyıp taşımadığı-
na bakılır. Bununla beraber her ikamet izni türü için ortak olan başka hususlar da
söz konusudur.

8.1. Değerlendirme Sürecinde Başvurucuyla Mülakat Yapılır Mı?

İkamet izni başvurusunda bulunan yabancı ile mülakat yapılacağına dair bir
kural yoktur. Fakat yönetmeliğin 22 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, ya-
bancıyla görüşme yapılabilir. Görüşmeye çağırılması durumunda yabancı-
nın iştirak etmesi zorunludur.

8.2. Yabancı- nın Sağlık Durumu, Değerlendirme Aşamasında Dikkate Alınır Mı?

Kural olarak yabancı-
nın sağlık durumu başvurunun değerlendirilmesi aşama-
sında dikkate alınmaz. Bununla beraber yabancı hakkında kamu sağlığını tehdit
eden hastalığı nedeniyle hakkında daha önce işlem yapılmışsa yönetmeliğin 22
inci maddesinin beşinci fıkrası gereğince yabancıdan sağlık raporu istenir.

8.3. Yabancı- nın Maddi Durumu Başvurunun Neticesini Etkiler Mi?

İkamet izni başvurularında kural olarak yabancı-
nın maddi durumuna bakılır. Fa-
kat yönetmeliğin 22 inci maddesinin altıncı fıkrası gereğince aile ve uzun dönem
ikamet izni dışındaki ikamet izni başvurularında ülkede kalınacak süre içerisinde
yeterli ve düzenli maddi imkânı sahip olup olmadığının tespitinde yabancı-
nın beyanı esas alınır. Beyanın ikna edici bulunmadığı durumlarda yabancıdan maddi
imkânın somut tespitini sağlayacak bilgi ve belge talep edilir.

8.4. Borç, Ceza, Yargılama Gideri Gibi Yapılması Gereken Ödemelerin Yapılmamış Olması Değerlendirmeye Nasıl Etki Eder?

Yönetmeliğin 22 inci maddesinin onuncu fıkrası gereğince vize ihlalinden veya
önceki ikamet izninden doğan ya da Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında
Kanun'a göre takip ve tahsil edilmesi gereken alacakların, yabancı-
nın taraf oldu-
ğu yargılama sonucunda ödemesine hükmedilen yargılama gideri ve vekalet üç-

retinin veya Türk Ceza Kanununa göre takip edilen borç ve cezalarının ödenmiş olması gerekir. Bu ödemelerin yapılmamış olması durumunda ikamet izni başvuruları reddedilir.

9. İkamet İzni Başvuruları Ne Kadar Sürede Sonuçlanır?

Kanunun 21 inci maddesinin beşinci, yönetmeliğin ise 22 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre ikamet izni başvuruları, başvurunun işleme alınmasından itibaren en geç doksan gün içinde sonuçlandırılır. Doksan günlük süre, bilgi ve belgelerin tam olarak yetkili makama teslim edildiği tarihten başlar. Sürenin uzaması halinde ise yabancıya bilgi verilir.

10. İkamet İzni Başvurusu Onaylandıktan Sonra Başka Bir Vilayete Taşınmak Mümkün Mü?

Geçerli ikamet izni bulunan yabacıların ikametgâhlarını ikamet izni aldıkları vilayetten başka bir vilayetteki adrese taşınmaları mümkündür. Bu durumda taşındıkları vilayette ikamet etmek üzere yeni bir ikamet izni almak amacıyla en geç yirmi iş günü içinde başvuruda bulunmaları gerekir.

11. İkamet İzni Başvurusu Reddedilenler Hangi Yola Başvurabilir?

İkamet izin başvurusu reddedilen yabancılar, karar konsolosluklarca alınmışsa Ankara İdare Mahkemelerine, valiliklerce alınmışsa valiliğin yargı çevresi içinde bulunduğu idare mahkemesine tebliğden itibaren altmış gün içinde iptal davası açmaları gerekir. İkame edilecek davada söz konusu kararın yürütmesinin durdurulmasının talep edilmesi gerekir. Bu talepte bulunulmaması veya bu talebin mahkeme tarafından reddedilmesi durumunda yabancıların yasal kalış hakkının sonlandığı tarihten sonraki on gün içinde Türkiye'den çıkış yapması gerekir. Aksi bir durumda yabancı hakkında sınır dışı etme kararı tesis edilebilir.

12. İkamet İzni Başvuru Reddedilenler veya İkamet İzni İptal Edilenler Tekrardan Başvuruda Bulunabilirler Mi?

İkamet izni başvurusu reddedilen veya ikamet izni iptal edilen yabancılar altı ay boyunca aynı gerekçe ile ikamet izni başvurusunda bulunamazlar. Altı aylık süre içerisinde yeniden ikamet izni başvurusu yaptıklarında yönetmeliğin ise 22 inci maddesinin onuncu fıkrasına yeni bir ikamet izni talep gerekçesi sunmaları istenir.

13. İzni Müracaat Belgesi Nedir ve Hangi Hakları Sağlar?

Yönetmeliğin 21 inci maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca, Türkiye içinden yapılan ilk başvuru, uzatma başvurusu veya geçiş başvurularında başvurusunu tamamlayanlara ikamet izni müracaat belgesi verilir. Valiliklere yapılan başvurularda bu belge, başvuruda bulunan yabancıнын e-ikamet sistemi üzerinden başvuruyu yaptıktan sonra randevunun verildiği tarih ve saatte ilgili il/ilçe göç idaresi müdürlüğüne giderek başvurusunu tamamlaması halinde düzenlenir. İkamet izni uzatma başvurularında ise bu belge, e-ikamet sistemi üzerinden başvurunun tamamlanması ile sistem tarafından düzenlenir. Bu belge, başvuru sonuçlanıncaya kadar Türkiye’de kalma hakkı sağlar. Aynı maddenin dokuzuncu fıkrasının (d) bendi uyarınca bu yabancılar ikamet izni başvurusunun sonucunu beklemeksizin ikamet harçlarını ödediklerini kanıtlamak ve talep ettikleri ikamet izni süresinin içinde olmak kaydıyla başvuru belgeleriyle birlikte sınır kapılarından birden fazla çıkış yapabilirler ve her defasında on beş gün içinde döndükleri takdirde ülkeye girişlerinde vize koşulundan muaf tutulurlar.

14. İkamet İzinleri Arasında Geçiş Yapılabilir Mi?

Kanununun 29 uncu maddesinin birinci fıkrası, yönetmeliğin ise 26 ıncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca, ikamet izinlerinden birine sahip olup da ikamet izninin verilmesine esas olan gerekçenin sona ermesinden veya farklı bir gerekçenin ortaya çıkması hâlinde yabancı, yeni kalış amacına uygun ikamet izni talebinde bulunabilir.

14.1. İkamet İzinleri Arasında Geçiş Belli Bir Süreye Tabi Mi?

Yönetmeliğin ise 26 ıncı maddesinin birinci fıkrasına göre ikamet izinleri arasında geçiş yapmak isteyen yabancıнын önceki ikamet izninin verilmesine esas olan gerekçenin sona erdiği tarihten itibaren gerekçenin sona erdiği tarihten itibaren on gün içinde yeni kalış amacına uygun ikamet izni için ilgili valiliğe başvurması gerekir. Aksi bir durum geçiş başvurusunun olumsuz neticelenmesine sebep olabilir.

14.2. Öğrenci İkamet İzninden Aile İkamet İznini Geçiş Yapmak Öğrenciliğe İlişkin Hak Kaybına Sebep Olur Mu?

İkamet izinleri arasında geçiş yapan yabancılar, kural olarak eski ikamet izinlerinin sağladığı haklardan yararlanamazlar. Fakat yönetmeliğin 26 ıncı

maddesinin dördüncü fıkrasına göre öğrenci ikamet iznine sahip olan yabancı aile ikamet izni alma koşullarının ortaya çıkması halinde, bu yabancı aile ikamet izni düzenlenir ve öğrenci ikamet izni koşullarını taşımaya devam ettiği sürece öğrenci ikamet izninin sağladığı haklardan aynen yararlanır. Bununla beraber aile ikamet izni, insani ikamet izni veya insan ticareti mağduru ikamet iznine sahip olan yabancı öğrenci ikamet izni alma koşullarının ortaya çıkması halinde, aile ikamet izni devam ettirilir ve yabancı öğrenci ikamet izninin sağladığı haklardan da aynen yararlandırılır.

14.3. Uzun Dönem İkamet İznine Geçmek Gerekli Şartlar Neler?

Uzun dönem ikamet iznine geçiş yapmak isteyen yabancı öğrencinin diğer ikamet izin türlerinde olduğu gibi bu ikamet izin türünün genel şartlarını taşıması gerekir. Bununla beraber uzun dönem ikamet izni için aranan "kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle Türkiye'de kalmış olmak" şartını sağlamak için insani ikamet izni haricinde bir ikamet izin türünden geçiş yapmak gerekir. Başka bir ifade ile mültecilere, şartlı mültecilere, ikincil koruma statü sahiplerine, insani ikamet izni bulunanlara ve geçici korunanlara uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanınmaz. Zira bu yabancıların bu statüler kapsamında Türkiye geçirdikleri süreler, sekiz yıllık sürenin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

15. İkamet İzninin Kaybolması Durumunda Ne Yapılmalı?

İkamet izninin kaybolması, yabancı öğrencinin yasal ikametine etki etmez. Fakat ikamet izni kaybolan yabancı öğrencinin başvurusu üzerine kendisine ikamet izni belgesi yeniden düzenlenir. İkamet izninin çalınması, hatalı olması veya yıpranması hallerinde de aynı durum geçerlidir.

ULUSLARARASI KORUMA (İLTİCA)

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 3. Kısmında dört bölüm halinde yer alır. Kanuna göre; uluslararası koruma ile 'mültecî', 'şartlı mültecî' ve 'ikincil koruma' statüleri ifade edilmektedir. (6458 SK m.61, 62, 63)

BAŞVURU USULÜ

Uluslararası koruma başvuruları valiliklere bizzat yapılır. (6458 SK m.65/1) Buradan vekâletname ile vekil olarak bu başvurunun yapılamayacağı anlaşılır. Uygu-

lamada başvurular Valiliğe bağlı olarak çalışan İl Göç İdaresi Müdürlüğüne yönlendirilmekte ve GiGM nezdindeki Uluslararası Koruma Daire Başkanlığına bağlı İl Müdürlüğündeki çalışma grubu bu kayıtları almaktadır. Ülke içinde veya sınır kapılarında kolluk birimlerine veya diğer kamu kurum veya kuruluşlarına yapılan müracaatlar derhal valiliğe bildirilir.

Başvuru sahibi, başvuruları aynı gerekçeye dayanan ve kendisiyle birlikte gelen aile üyeleri adına başvuru yapabilir. Bu durumda ergin aile üyelerinin, kendi adlarına başvuruda bulunulmasına yönelik muvafakati alınır.

KAYIT

Uluslararası Koruma kaydına ilişkin hükümler YUKK m. 69'da düzenleme bulmuştur.

- Kimlik tespiti yapılır. (YUKK m. 69/2-3)
- Menşei ülke ve hayat hikayesine ilişkin bilgi ve belgeleri alınır. (Geçiş güzergahları, ülkesini terk etme gerekçeleri, başvuru yapmasına neden olan olaylar, Türkiye'ye giriş şekli, vasıtalari vs.)
- Mülakat zamanı ve yeri konusunda başvurunun bilgilendirilir. Ancak uygulamada çoğunlukla öncelikle kaydın alındığı, kişinin kayıttan sonraki bir tarihte mülakat tarihi hakkında bilgilendirildiği görülmektedir.
- YUKK m. 71/1'e göre; başvuru sahiplerine, bir kabul ve barınma merkezinde, belirli bir yerde veya ilde ikamet etme zorunluluğu ile istenilen şekil ve sürelerde bildirimde bulunma gibi idari yükümlülükler getirilebilir.

Başvurunun öncelikle **kabul edilemez başvuru olup olmadığı**, müteakiben **hızlandırılmış değerlendirmeye tabi tutulup tutulamayacağı** hususları il müdürlüğü tarafından değerlendirilir.

KABUL EDİLEMEZ BAŞVURU

1. Farklı bir gerekçe olmaksızın başvuru yenilenmiş ise
 2. Kendi adına başvuru yapılmasına muvafakat verdikten sonra, başvurunun herhangi bir aşamasında haklı bir neden göstermeksizin veya başvurunun reddilmesinin ardından farklı bir gerekçe öne sürmeksizin ayrı bir başvuru yapmışsa,
 3. İlk iltica ülkesinden gelmişse, (m.73)
 4. Güvenli üçüncü ülkeden gelmişse, (m.74)
- (2) Aşağıdaki şartları taşıyan ülkeler **güvenli üçüncü ülke** olarak nitelendirilir:

- a) Kişilerin hayatının veya hürriyetinin, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle tehdit altında olmaması
- b) Kişilerin işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı ülkelere geri gönderilmemesi ilkesinin uygulanıyor olması
- c) Kişinin mülteci statüsü talep etme ve mülteci olarak nitelendirilmesi durumunda Sözleşmeye uygun olarak koruma elde etme imkânının bulunması
- ç) Kişinin ciddi zarar görme riskinin olmaması

MÜLAKAT

- Başvuru sahibiyle kayıt tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel mülakat yapılır.
- Hızlandırılmış Değerlendirme kapsamındaki başvuru sahiplerinin mülakatı başvurudan en geç üç gün sonra mülakat yapılır.
- Başvuru sahibinin yazılı talebi üzerine gözlemci olarak avukatı mülakata katılabilir. (YUKK Uyg. Yön. M.82)

Avukat olarak uluslararası koruma başvuru aşamalarında aktif görev alınabilecek adımların başında mülakat aşaması gelmektedir. Mülakat uluslararası koruma başvurusunun temelini oluşturacağı için başvurucuya refakat etmekte ve daha öncesinde kendisine detaylıca bilgi vermekte fayda vardır. Nitekim başvurucular olayın mahiyetini tam olarak kavrayamadıkları gerekçesi ile cevaplamalarını lehine olacağı soruları çeşitli korkulardan kaynaklanan sebeplerle cevaplamaktan imtina etmektedirler. Örneğin başvurucunun ülkesinde hakkında ölüm cezasına hükmedilmiş olmasının başvuruda kendisi aleyhine değerlendirileceği düşünce- si ile ifade etmediği ülkeye maddi sebeplerle geldiğini ifade ettiği durumlar yaşanmış ve bu beyanlar uluslararası koruma başvurusunun reddine sebebiyet vermiştir. Uluslararası koruma başvurusunun mahiyeti ve sorulacak soruların anlam ve önemi başvurucuya anlatılarak daha doğru mülakat raporlarının oluşması ve kalifiye başvuruların yapılmasını sağlayacaktır.

BAŞVURU SAHİBİ KİMLİK BELGESİ (m.76)

Kayıt işlemleri tamamlanan başvuru sahibine ve varsa birlikte geldiği aile üyelerine, uluslararası koruma talebinde bulunduğunu belirten ve yabancı kimlik numarasını içeren 6 ay süreli Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi düzenlenir. Başvurusu sonuçlandırılmayanların kimlik belgeleri altı aylık sürelerle uzatılır.

Kimlik belgesinin geçerlilik süresi ile uzatılmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça düzenlenir.

Kimlik belgesi, hiçbir harca tabi olmayıp ikamet izni yerine geçer.

Başvuru sahibi kimlik belgesinin getirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve henüz başvurunun değerlendirme aşamasında olduğu başvurucuya izah edilmelidir.

BAŞVURUNUN GERİ ÇEKİLMESİ VEYA GERİ ÇEKİLMİŞ SAYILMASI

(1) Başvuru sahibinin;

a) Başvurusunu geri çektiğini yazılı olarak beyan etmesi,

b) Mazeretsiz olarak mülakata üç defa üst üste gelmemesi,

c) İdari gözetim altında bulunduğu yerden kaçması,

ç) Mazeretsiz olarak; bildirim yükümlülüğünü üç defa üst üste yerine getirmemesi, belirlenen ikamet yerine gitmemesi veya ikamet yerini izinsiz terk etmesi,

d) Kişisel verilerinin alınmasına karşı çıkması,

e) Kayıt ve mülakattaki yükümlülüklerine uymaması, hâllerinde başvurusu geri çekilmiş kabul edilerek değerlendirme durdurulur.

Uluslararası koruma başvuru sahibi statüsünde olan başvurucuların sorumlu olduğu hususları ihlal etmelerinin doğuracağı sorunlar izah edilmelidir. Özellikle uygulamada bildirim yükümlülüğünün mazeretsiz ihlali ve ikamet yerinin izinsiz terk edilmesi çok sık karşılaşılan sorunlardır.

HIZLANDIRILMIŞ DEĞERLENDİRME

(1) Başvuru sahibinin;

a) Başvuru sırasında gerekçelerini sunarken, uluslararası korumayı gerektirecek konulara hiç değinmemiş olması,

b) Sahte belge ya da yanıltıcı bilgi ve belge kullanarak veya kararı olumsuz etkiylebilecek bilgi ve belgeleri sunmayarak yetkilileri yanlış yönlendirmesi,

c) Kimliğinin ya da uyruğunun tespit edilmesini güçleştirmek amacıyla kimlik ya da seyahat belgelerini kötü niyetle imha etmesi veya elden çıkarması,

ç) Sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altında olması,

d) Sadece, Türkiye'den gönderilmesine yol açacak bir kararın uygulanmasını

erteletmek ya da engellemek amacıyla başvuruda bulunması,

e) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturması ya da bu nedenlerle Türkiye'den daha önce sınır dışı edilmiş olması,

f) **Başvurusunun geri çekilmiş sayılmasından sonra yeniden başvuruda bulunması, hâllerinde, başvurusu hızlandırılmış olarak değerlendirilir.**

Herhangi bir sebeple başvurusu geri çekilmiş sayılmasından sonra başvurusunun tekrar başvuru yapmak istemesine karşı göç idaresinin genellikle kabul etmek istemediği bilinmektedir. Başvurucuların bu aşamalarda hızlandırılmış değerlendirilmeye tabi olarak tekrar başvurularını değerlendirmeye aldirabileceklerini bilmeleri gerekir. Mümkün mertebe başvurucuya bu aşamada refakat edilmesi ve kanundan doğan hakkının kullanılmasına yardımcı olunmalıdır.

KARAR

- Genel Müdürlük veya yetki devri ile Valilikler karar alabilirler. Başvuru tarihinden itibaren en geç 6 ay içinde başvurular karara bağlanır. Uygulamada çoğunlukla bu süreye uyulmadığı ve uzamaya ilişkin kişilere bilgi verilmediği gözlenmektedir.
- Kişinin uluslararası koruma ihtiyacı olup olmadığı bireysel olarak değerlendirilir ve **kararlar bireysel olarak verilir**. Başvuru değerlendirilirken menşe veya önceki ikamet ülkesinin mevcut şartları ve başvuru sahibinin kişisel şartları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu hususta menşe ülke bilgisi içeren raporlar, haberler vb. dosyaya sunulabilir.
- Başvurunun reddine ilişkin olumsuz (menfi) karar verilmesi halinde başvuru sahibine usulüne uygun tebligat yapıp yapılmadığına dikkat edilmelidir. Kanunda açıkça kişiye veya avukatına kararın tebliğ edileceği ve kişinin bir avukat tarafından temsil edilmemesi halinde, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında ilgilinin veya yasal temsilcisinin ayrıca bilgilendirileceğine hükmedilmiştir. Bilgilendirmenin yapıldığına ilişkin ispat külfeti idarededir.
- **Uluslararası koruma talebinde bulunan ancak henüz başvurusu hakkında son karar (YUKK m. 3/ö maddesinde tanımlı) verilmemiş kişiler "başvuru sahibi" statüsündedir.** Bu statü temyizi mümkün olmayan karara kadar (kararın hukuken kesinleşme aşamasına kadar) devam eder. İtiraz veya yargılama süreci sonuçlanıncaya kadar ilgili kişinin ülkede kalışına izin verilir.

İTİRAZ VE YARGI YOLU

İDARİ İTİRAZ

Başvurunun reddine ilişkin olumsuz karara karşı 10 gün içinde Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonu'na itiraz edilir. Komisyonun 15 gün içinde itirazı sonuçlandırması gerekir. Komisyona itiraz dava sürelerini kesmez, durdurmaz. (Yön m.101)

Kabul Edilemez Başvuru kapsamında olan ve Hızlandırılmış Değerlendirme Prosedürüne göre verilen kararlara karşı idari itiraz yoluna başvurulamaz.

YARGI YOLU

Kabul Edilemez Başvuru ve Hızlandırılmış Değerlendirme sonucunda verilen kararlara karşı kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde dava açılabilir. 15 gün içinde karar verilmelidir. Verilen karar kesindir. (YUKK m. 72,79,80)

Alınan diğer kararlara karşı tebliğden itibaren 30 gün içinde yetkili idare mahkemesinde dava açılabilir. Karar için öngörülen süre yoktur. Verilen karar kesin olmayıp istinaf mümkündür. (YUKK m. 77,78,80)

Unutulmaması gereken bir husus da uluslararası koruma başvurusu hakkında verilen kararlara karşı yargı yoluna başvurulması halinde başvuru hakkındaki son kararın verilmemiş olmasıdır. Dava süreci boyunca başvuru sahipleri kimlik belgesinin verilmesi ve bu haklardan faydalandırılması gerekmektedir.

GEÇİCİ KORUMA

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, **acil ve geçici koruma bulmak** amacıyla **kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak** sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade eder. (**GK Yön. m.3-f**)

Yönetmeliğe göre geçici koruma amacıyla gelenler, önce sevk merkezlerine alınırlar ve geçici barınma merkezi ya da kalacakları illere sevk edilinceye kadar burada kalırlar. Sevk merkezleri valilikler tarafından kurulur ve yönetilir. Burada kimlik tespiti ve kayıt işlemleri yapılır. Uygulamada kayıtlar İl Göç İdaresi Müdürlükleri'n-

de yapılmaktadır. Kaydı tamamlananlara Geçici Koruma Kimlik Belgesi ve yabancı kimlik numarası verilir (m. 22). Bu belge sahibine, Türkiye’de kalma hakkı verir ancak ikamet izni yerine geçmez ve Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz.

Geçici koruma kimlik belgesi

MADDE 22- (1) Kayıt işlemleri tamamlananlara, valilikler tarafından geçici koruma kimlik belgesi düzenlenir. 8 inci maddenin birinci fıkrası kapsamına girenlere geçici koruma kimlik belgesi verilmez, verilmişse iptal edilir.

Uygulamada en sık rastlanan sorunlardan biri farklı illere kayıtlı olan aile üyelerinin tek bir ilde geçici koruma statüsü ile yaşama imkanlarının bulunmamasıdır. Bu durum ise İl Göç İdaresine yapılacak bir aile birleşimi başvurusu ile mümkün hale gelmektedir.

Aile Birleşimi Talebi

Yönetmeliğin 49. Maddesine göre, geçici korunanlar, başka bir ülkede bulunan eşi, ergin olmayan çocukları ve bağımlı ergin çocukları ile Türkiye’de bir araya gelmek üzere aile birleşimi talebinde bulunabilirler.

Uygulamada karşılaşılan bir diğer sorun ise geçici koruma sahibi olmasına rağmen bu statüsü sona eren kişinin tekrar başvuru yapmasıdır. Burada da başvurucunun geçici koruma uygulaması devam ettiği müddetçe başvuru yapabilme imkanı bulunmakla beraber geçici koruma statüsünü kaybetmesine sebep olan hususlar tekrar değerlendirilerek yeniden ret kararı ile karşılaşılabılır. Geçici koruma statüsü idari karar ile iptal edilen kişiler bu işlemin hukuka aykırı olduğu gerekçesi ile idari yargılama usul kanununa göre iptal davası ikame edebilirler.

Geçici Koruması Sona Erenlerin Türkiye’ye Tekrar Gelmesi

MADDE 13- Geçici koruma uygulamasının devam ettiği süre içinde, geçici koruma kapsamında olduğu halde 12’nci maddeye göre geçici koruması sona eren yabancıların, geçici korumadan faydalanmak üzere tekrar sınırlarımıza gelmesi veya sınırlarımızı geçmesi halinde, geçici koruma hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına Genel Müdürlük bireysel olarak karar verir. Genel Müdürlük bu yetkisini, kısmen veya tamamen valiliklere devredebilir.